

Ennakkovaikutusten arviointi (EVA)

Toimintaohje Kauhajoen kaupungin
ennakkovaikutusten arviointiin
asiavalmistelussa

Taustaa

Kuntalain 410/2015 mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Päätösten ennakkovaikutusten arviointi (EVA) tukee kestävää päätöksentekoa.

- Kunnallishallinnossa tehtävät päätökset kohdistuvat usein kuntalaisiin ja kunnan talouteen ja ovat useimmiten mittavia ja laajoja sekä pitkävaikutteisia.
- Keskeisiä kuntalaisiin vaikuttavia päätöksiä tekevät kunnanvaltuusto ja -hallitus sekä lautakunnat.
- Päätösesitysten läpinäkyvyys ja avoimuus edellyttävät vaihtoehtoisia päätösesityksiä ja arvioita, miten nämä erilaiset päätökset vaikuttavat kuntaan ja kuntalaisten elämään, ympäristöön, organisaatioon, henkilöstöön, kunnan talouteen sekä elinkeinoihin ja yrittäjyyteen.
- Vaikutuksia voidaan arvioida niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä esimerkiksi budjettivuoden, valtuustokauden tai valtuustokauden ylittävällä aikajänteellä.

Ennakkovaikutusten arviointi on lakisääteistä

- Kuntalain 1 §:n mukaan kunta pyrkii edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja kestävä kehitystä alueellaan.
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä velvoittaa kunnan 6§ ja hyvinvointialueen 7§ ottamaan päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin
- Terveydenhuoltolaki 11§ velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin
- Tasa-arvolaki 4§ velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten sukupuolivaikutuksia
- YK:n lasten oikeuksien sopimus 3 artikla, edellyttää, että lapsia koskevissa päätöksissä harkitaan ensisijaisesti lapsen etua
- Lakia ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 252/2017 sovelletaan hankkeisiin, joista saattaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.
- Maankäyttö- ja rakennuslakia 9 § sovelletaan kaavoituksen ennakkovaikutusten arvioinnissa.

Kuntaliitto suositus

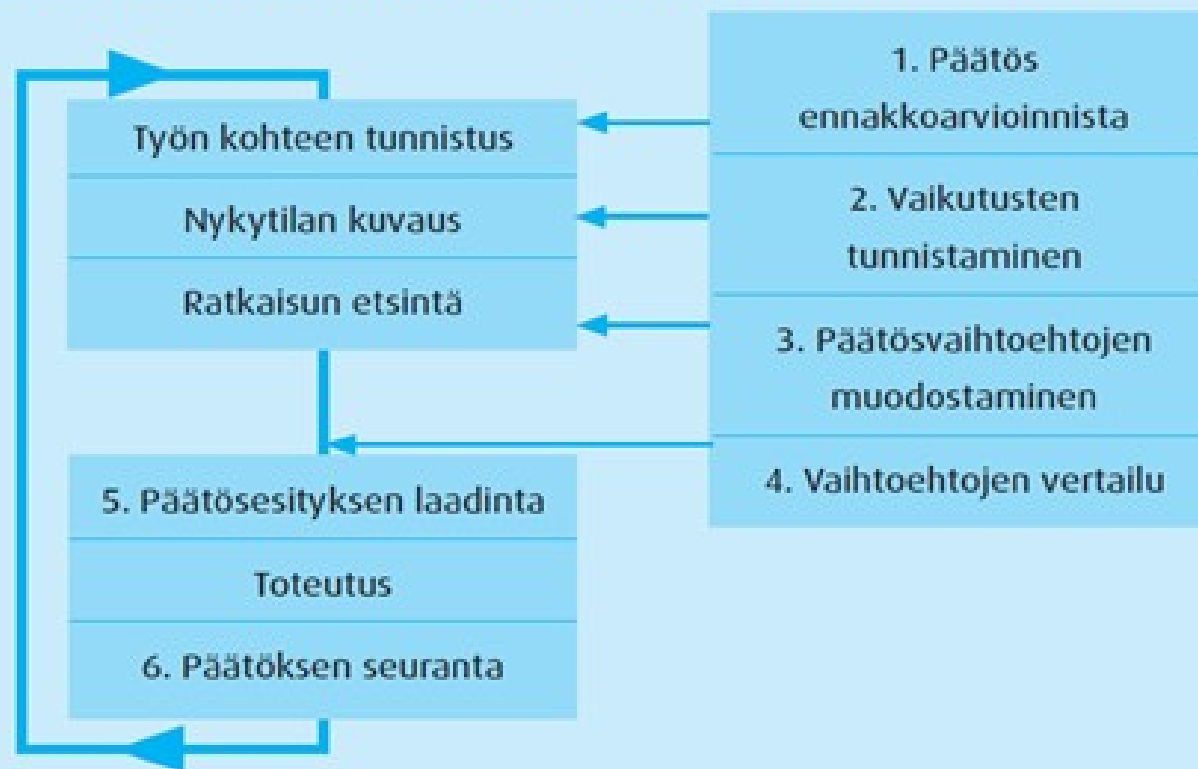
Päättäjien tulee tarkastella useita erilaisia vaikutuksia samanaikaisesti ja kokonaisvaltaisesti.

- ***Kuntalaisvaikutuksilla*** eli ihmisiin kohdistuvilla vaikutuksilla tarkoitetaan päätösesityksen vaikutuksia, jotka voivat kohdistua yhtäältä kunnan palveluja käyttäviin henkilöihin ja toisaalta henkilöihin, jotka asuvat kunnassa mutta eivät käytä palveluja (potentiaaliset asiakkaat). Ihmisiin kohdistuvissa vaikutuksissa tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä sekä niiden jakaantumista.
- ***Ympäristövaikutukset*** kohdistuvat ihmisten elinoloihin, terveyteen ja viihtyvyyteen, maaperään, luonnon monimuotoisuuteen, ilmastoon, maisemaan, kaupunkikuvaan tai kulttuuriperintöön.
- ***Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset*** kohdistuvat eri organisaatioiden välisiin suhteisiin, organisaation tehtäviin tai menettelytapoihin, luottamuselinten toimintaan, henkilöstöön tai hallintoon.
- ***Taloudelliset vaikutukset*** kohdistuvat kunnan tuloihin tai menoihin joko niitä lisäämällä tai vähentämällä. Taloudellisiin vaikutuksiin kuuluvat myös yritysvaikutukset, eli se miten kunta mahdollistaa alueellaan yritystoimintaa.

Ennakoarvioinnin prosessi

Kuvio 1. Ennakoarvioinnin vaiheet ja arvioinnin liittyminen kunnalliseen päätöksentekoprosessiin.

Ennakkoarvioinnin toteuttaminen

- Esittelijä/valmistelija päättää ennakkoarvioinnin tarpeellisuudesta.
- Esittelijä/valmistelija voi pyytää vaikutusten arviointiin lausuntoja moniammatillisesti asiantuntijoilta, luottamushenkilö- ja vaikuttajatoimielimiltä sekä kuntalais- ja/tai kokemusasiantuntijoilta.
- Ennakkoarviointi tulee tehdä, kun
 - päätöksellä on välittömiä ja/tai pitkän aikavälin vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin, elinoloihin ja terveyteen.
 - päätös on strategisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävä.
 - kyseessä on merkittävä muutos palveluissa tai kyseessä on uusi palveluiden järjestämistapa. päätöksellä on laajakantoisia, välittömiä ja/tai pitkän aikavälin suoria vaikutuksia tai merkittäviä epäsuoria vaikutuksia yritystoimintaan (esim. palvelurakenteeseen, alueen vetovoimaisuuteen, yksittäisiin yrityksiin ja/tai yritysilmapiiriin).
- Ennakkoarviointia ei tarvitse tehdä oikaisuvaatimuksissa, viran- tai toimenhaltijoiden nimeämisissä, tiedoksi saatettavissa asioissa eikä myöskään lautakunnan erikoisalaan kuuluvissa erityisasiassa (esim. yksilöasiat).

Ennakoarviointitaulukot

- Päätöksiä voidaan arvioida samanaikaisesti kuntalaisten, ympäristön, organisaation ja talouden kannalta.
- Oheiset taulukot ovat minimitietosisältö vaikutusten arvioinnin toteuttamisesta.
- Vaikutusten arvioinnissa voidaan käyttää myös muita laajempia vaikutusmittareita.
- Tehty ennakkovaikutusten arviointi liitetään tarvittaessa esityslistan oheismateriaaliksi tai vaikutusten arvioinnin tulokset esitetään asian esittelytekstissä.

Kuntalaisvaikutukset

Muutoksen kohde	On vaikutuksia	Ei ole vaikutuksia	Selvitettävä
Terveys ja hyvinvointi			
Yhdenvertaisuus kuten sukupuolten ja kieliryhmien välinen tasa-arvo			
Työllisyys ja työelämä			
Tietoyhteiskuntataidot			
Turvallisuus ml. tietoturva			
Palvelujen ja sosiaaliturvan taso, kattavuus ja saatavuus myös kunnan eri alueilla ja kielillä			
Jokin muu, mikä			

Ympäristövaikutukset

Muutoksen kohde	On vaikutuksia	Ei ole vaikutuksia	Selvitettävä
Ihmisten elinolot, terveys ja viihtyvyys			
Maaperä, luonnon monimuotoisuus, ilmasto			
Maisema, kaupunkikuva, kulttuuriperintö			
Jokin muu, mikä			

Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Muutoksen kohde	On vaikutuksia	Ei ole vaikutuksia	Selvittävä
Organisaation keskinäiset toimivaltamuutokset			
Uudenlaiset palvelujen tuottamistavat (esim. tilaaja-tuottajamalli, palvelusetelin käyttö jne.)			
Organisaation tehtävien määrä, laatu tai menettelytavat			
Henkilöstön määrä, asema ja osallisuus			
Organisaation raportointi-, tiedottamis- ja selvitysvelvoitteet ja muut uudet hallinnolliset tehtävät			
Jokin muu, esim. kielelliset velvollisuudet			

Taloudelliset vaikutukset

Muutoksen kohde	On vaikutuksia	Ei ole vaikutuksia	Selvitettävä
Väestöryhmien ja kotitalouksien asema ja käyttäytyminen			
Yritysten toiminta, niiden välinen kilpailu ja kansainvälinen kilpailukyky ja markkinoiden toimivuus			
Kunnallistalouden yhteisöjen rahoitus, voimavarojen jako, työllisyys ja tuottavuus			
Palvelutuotannon muutos			
Jokin muu, mikä			

Seuranta

- Vaikutuksia voidaan arvioida sekä lyhyellä että pitkällä aikajänteellä. EVA antaa päättäjälle tietoa tulevan päätöksen todennäköisistä vaikutuksista. Erilaisten vaihtoehtojen käsittely ja vaikutusten jäsentäminen auttaa tulevaisuuden hahmottamisessa ja pitkäjänteisten vaikuttavien päätösten teossa.
- Tehdyt ennakoarvioinnit eli EVA:t kootaan kunnassa vuosittain yhteen tarkastuslautakunnan laatimaan arviointikertomukseen kunnan muun arviointitiedon kanssa, jossa arvioidaan sitä, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Tämä on osa kunnan tilinpäätöksen tarkastusta, ja se perustuu kuntalain 71 §:ään.